

DOKTORI (PH.D.) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

**KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK SZOCIALIZÁCIÓS
KÖRNYEZETE NEMZETKÖZI ÖSSZEHOSONLÍTÁSBAN**

Dr.Rémes Jenőné
Köpeczi Bócz Edit

Témavezető:
Prof. Dr. Meleg Csilla

1. Bevezetés

A diák–ifjúság életkörülményeinek alakulása az utóbbi időben az érdeklődés középpontjába kerültek. Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk jelentős változásokat eredményezett, ami megváltoztatja az oktatásunk és fiataljaink helyzetét. Kevés információval rendelkezünk arról, hogy a tanulók és az iskolák mennyire felkészültek a változásokra, ezért megnőtt a jelentősége az ifjúsági témával kapcsolatos tudományos kutatásoknak. A témának jelenleg sokkal nagyobb az aktualitása, jelentősége, mint a korábbi években volt.

A fiatalság viselkedését, mindennapjait, gondolkodását, csak úgy tudjuk megérteni, ha megismerjük motiváltságukat, képességeiket, környezetüket, elképzeléseiket. Meghallgatjuk kívánságaikat, és ezek alapján képesek vagyunk számukra megfelelő útbaigazításokat, segítséget és jó tanácsokat adni, elősegítve ezzel a szocializációs környezetükbe történő beilleszkedésüket. A technikai vívmányok révén a fiatalság gondolkodásmódja jelentősen átformálódott, és folyamatosan változik, mert a viselkedésüket, gondolatvilágukat a környezeti befolyások nagyban meghatározzák.

A társadalom számára nem lehet lényegtelen kérdés, hogy milyen nevelési szempontok befolyásolásával tudjuk a jövő generációját formálni, hogy a meglévő kultúránk és értékeink megmaradhassanak. Szocializációjuk, tudásuk, életmódjuk, az egyik minőségi meghatározója lesz a jövő társadalmának.

A huszonegyedik század kihívásaira csak úgy tudunk megfelelően felkészülni, új oktatási és nevelési reformokat megvalósítani, ha átfogóan megismerjük kisebb területegységeként (megye, régió, határon átnyúló területek) a diákok szocializációs környezetét, hogy az Európai Unió értékrendjével megegyező módon történjenek fejlesztéseink. (Bábosik 2004)

2. A kutatás előzményei, kitűzött célok

A kutatás egyik fő célkitűzése volt feltárni a nevelés hatékonyságát és hiányosságát, esetenként a szocializációs környezetek káros hatását. Fiatal korban elkövetett erőszakos bűnelkövetések számának emelkedése miatt szükséges a serdülőkorúak nevelésének hatás-vizsgálata.

A Zala megyében készült „Fogvatartottak 2000” kutatás eredményei, rámutattak a fiatalok deviáns magatartásának kialakulási folyamatára, ami szükségessé tette a serdülőkorúak szocializációs környezetének mélyreható vizsgálatát.

A diákok túlterheltek, ez sokszor szorongással és depresszióval párosulhat, amely hatással van személyiségükre és környezetükre. A felgyülemlett feszültségüket megpróbálják elsősorban a baráti társaságokban oldani, ahol túlzott mennyiségű alkoholt, esetenként drogot fogyaszthatnak.

A kutatás célkitűzése volt feltárni, hogy a szocializációs színterek, miképp befolyásolják (pozitív vagy negatív mértékben) az egészséget károsító szokások kialakulását.

A tanulók egészségmegőrzésében és életmódjuk kialakulásában a közvetlen szocializációs környezetüknek van a legnagyobb szerepe. Serdülőkorban kialakulhatnak az egészséget veszélyeztető szokások, (dohányzás, túlzott alkoholfogyasztás, drog), melyek a későbbiekben deviáns magatartásokat eredményezhetnek. Ezért a fő célkitűzések között szerepelt a család mélyreható vizsgálata, hogy megtudjuk milyen kulturális tőkével rendelkeznek azok a családok, amelyek gyermekei dohányoznak, alkoholt, kábítószerrel fogyasztanak.

További célkitűzés volt a „diák-ifjúság” kutatás határokon átnyúló kiterjesztése, ami a Zala megyével szomszédos Szlovénia és Horvátország magyar középiskolaiba járó tanulók életmódját, szocializációs környezetét vizsgálta 2004-ben.

A középiskolákban az új oktatáspolitikai módszerek kidolgozásához, a jó szakmai irányításhoz, az oktatási rendszer sikeres reformjához, feltétlenül szükséges megismerni és folyamatosan figyelemmel kísérni a diákok életmódját és véleményalkotását. Ennek ismeretében lehet csak jól megtervezni és kidolgozni a nevelési koncepciókat.

A huszonegyedik század pedagógiája közelebb került Ivan Illich (1971) megfogalmazásához, aki szerint „a jelenlegi kötelező tanterves és vizsgáztató rendszert a saját motivációra épülő tanuláshoz kell felváltania.” (Andorka 2003)

3. Értekezés újszerűsége, a minta nagysága

Ifjúságról, középiskolás diákokról, serdülőkorúakról készültek és készülnek országos kutatások, de nehezen biztosítható a megfelelő reprezentativitás. Az empirikus kutatásra 2003-ban, Zala megyében került sor 10%-os reprezentatív mintán. A kialakított minta nagysága biztosítja a különböző képzésekben tanulók reprezentációját is.

A fiatalság mindennapjaiba sokan próbálnak betekinteni, különböző megállapításokat tenni, de az eddigi kutatások nem átfogóan vizsgálták a tanulók életkörülményeit a különböző szocializációs színtereikkel, szokásaikkal és véleményalkotásaikkal. Az elkészült mélyreható kutatáson keresztül jobban megismerhetjük azokat a hiányosságokat, amiken javítanunk kellene.

A fogalmi meghatározásokban a társadalomstatisztikai szempontok kerültek alkalmazásra, így az adatok összehasonlíthatók a KSH adataival és a nemzetközi adatokkal.

4. Az értekezés témája és szerkezeti felépítése

A disszertáció fejezeteiben bemutatásra kerülnek azok az új kutatási eredmények, amelyek Zala megye középiskoláiban a 9-12. osztályos tanulók (15-19 évesek) körében készültek. Az értekezés kilenc fejezetre tagolódik. A kutatás áttekintése után a második fejezetben az elméleti meghatározások rámutatnak az oktatás, nevelés fontosságára, és folyamatos változására.

A globalizáció hatására az Európai Unión belül új kihívásokkal kell szembesülni, melynek során az oktatási intézmények morál

mintáinak kialakítását kell elősegíteni.

Az elméleti keretre épülve a fejezet tovább elemzi az oktatás, nevelés, oktatási intézmények szoros összefüggését. A kutatási eredmények alapján felhívja a figyelmet az elmélet és a gyakorlat közötti különbségekre. Részletes elemzés készült a megfigyelt iskolák pedagógiai programjainak célkitűzéseiről és megvalósulásairól, és egyben rámutat a gyenge pontokra, amelyeken javítani lehetne. Tárgyalja az egészségesebb életmód kialakítására irányuló módszereket, mert a fiatalok egészségmegőrzéséhez hathatósabb intézkedésekre lenne szükség. A kutatási eredmények rámutatnak arra is, hogy a diákok keveset mozognak és helytelenül táplálkoznak. Étkezési szokásaikat, ízlésüket a McDonald's-ok formálják, alakítják.

(Szíjártó 2000)

A fejezet részletesen bemutatja a tanulók kulturális szokásait. A szociális kompetenciában a csoport specifikus értékeket, valamint a fiatalok normarendszerét a kultúra világában. Többségük csak kényszerből olvas könyvet, helyette a TV műsorait, vagy videofilmeket néznek válogatás nélkül. „A médiaszennyezés jelenti az igazi veszélyt a gyermekek és a fiatalok esetében” (Koncz és tsa 2004) A harmadik fejezet fókuszra a diákok elégedettségének mérési eredménye, amit az érzelem és gondolkodási stílus alakít. Ahhoz, hogy kiegyensúlyozottak és eredményesek legyenek tanulmányaikban fontos, hogy jól érezzék magukat az iskolájukban, tiszteljék és kedveljék tanáraikat és iskolatársaikat. Meg kell tanulniuk, hogyan fejthetik ki őszinte

véleményeiket, és hogyan kell vállalniuk döntéseikért a felelősséget.

Az oktatás során a pedagógus és a tanuló is célokat tűz ki maga elé, aminek az eredményes megvalósításához lényeges a harmonikus közös párbeszéd, kooperatív kapcsolat. A család és az iskola elsősorban az individuális tényezők alakulását befolyásolják, ezért a pedagógusok munkáját eredményesebbé tenné, ha a szülőkkel szorosabb kapcsolatot alakítanának ki. A diákok véleménye és elégedettsége így pozitív irányba változhatna az iskolájukról és tanáraikról.

A diákoknak a szocializációs környezetükről alkotott pozitív és negatív visszajelzéseik, segítséget nyújtanak a nevelési koncepciók kidolgozásában.

A negyedik fejezet részletesen foglalkozik a tanulók otthoni környezetével, rámutat a családi kötődések fellazulására. Megvitatja, milyen mértékben hatnak a szocializációs tényezők a serdülők személyiség és érzelmi fejlődésére.

A felnövekvő generáció társadalmi beilleszkedése szempontjából kiemelt fontosságú a család szerepe, amely a legnagyobb befolyással bír a gyermekek életében. Sajnos a családok többségénél idő hiányában elmaradnak a szülők és gyermekeik között ebben az életkorban nagyon fontos meghitt beszélgetések. (Kelemen 2000) Előfordulhat, hogy a serdülőknél „diffúz énkép összerendezésében fontosabbá válnak a kortársak, mint a szülők, a kortárs csoportok, mint a család” (Horti 2000, 42) melyet jelen kutatás szintén igazolt.

A családtípusok az utóbbi évtizedekben jelentősen átalakultak, változtak, ami hatással van az egész társadalom struktúrájára, mivel a család éppen társadalmi funkcióin keresztül hat és hat vissza a társadalomra. (Kozma 1999)

A serdülőkorúak többsége lényegesnek tartja a szoros családi kötődéseket, ezért az élettársi közösségnél fontosabbnak tartják a házasságkötést.

A kutatás mélyrehatóan feltárta a családok életkörülményeit, mely alapján megtudhatjuk, hogy Zala megyében milyen mértékű a családi kötődések alakulása. Őszintén megbeszéli-e a gyermekek gondjait, problémáikat szüleikkel. A fejezet részletesen tárgyalja a családok életmódját, hangulatát, életszínvonalát, a szülők foglalkozását iskolai végzettségét.

A szülők többsége úgy gondolja, hogy az oktatás színtere az iskola, ezért amíg ők az egész napos munkájukat végzik, az iskola gondoskodik gyermekük oktatásáról és neveléséről. Pénzzel, igyekeznek pótolni mindazt, amit idő hiányában képtelenek megadni gyermeküknek. A szeretet, törődés és a segítségnyújtás a fejlődésükhöz és a továbbtanulásukhoz is elengedhetetlen. Előfordul, hogy otthon észre sem veszik, ha a középiskolás gyermekük hajnalban megy haza a „buliból”, így sok szülő már későn szembesül azzal a ténnyel, hogy gyermeke alkoholt fogyasztott vagy kábítószerfüggő lett.

Az ötödik fejezet a tanulók leterheltségét mutatja be, hétköznapi időbeosztásukat a legfontosabb tevékenységek alapján.

A hatodik fejezet a deviáns viselkedésformákat és azok kialakulását tárgyalja. Elméleti megközelítések után részletesen elemzi a diákok körében kialakult egészséget károsító szokásokat.

A dohányzó szülő nincs tekintettel környezetében gyermekére. Azok a fiatalok, akik ezekben a családokban szoknak rá a cigarettára, megfigyelhető, hogy nagyon erős dohányosokká válhatnak. Ahol a szülők dohányoznak, a fiúk az apát, míg a lányok az anyát tartják mintaképnek.

Az eredmények rámutatnak a középiskolás lányok, „jövendőbeli anyák” nagymértékű dohányzási szokásaira, bemutatja a tanulók drog és alkoholfogyasztását és azokat a szociokulturális tényezőket, melyek a deviáns magatartásformák kialakulására hatással vannak. Korcsoportonként szemlélteti a lányok és fiúk dohányzási szokásait, alkohol és kábítószer fogyasztását.

Ha a családokban a szocializációs funkciók nem jól működnek, a deviáns magatartásformák gyakrabban kialakulhatnak. (Bagdy 1977)

A kutatás kiterjedt a családok vallásos nézeteinek vizsgálatára, az egyházhoz tartozásra, melyet a hetedik fejezet mutat be. A vallásos és nem vallásos tanulók életfelfogásában és normarendszerében fedt fel a különbségeket. A vallásosság több dimenziós vizsgálata választ ad arra, hogy milyen életfelfogások és viselkedési normák kísérik azokat a tanulókat, akik vallásosnak mondják magukat.

A nyolcadik fejezet a megyével szomszédos kisebbségben élő magyar diákok szocializációs környezetének és szokásainak azonosságát és

különbözőségét tárgyalja. A kutatás három területen történt, Zala megyében és a vele határos Szlovénia és Horvátországban, így az eredményeket területi összehasonlításokban is bemutatja.

Lendva és Eszék, eltérő szerkezetű helyi társadalmat takar. Az adatok összehasonlítása rámutat a szocializációs környezetek különbözőségeire.

A volt kelet és közép-európai országok többsége egy közösséget alkot az Európai Unióval, az integrálódási folyamatok során a kulturális és nyelvi sokszínűségének megfelelő mértékű támogatás a cél. (Kron 2003) Ennek következményeként a határon túli magyarság népesedése, nyelvhasználata, oktatása változóban van. A kisebbségben élő magyar diákok részben már asszimilálódtak az adott közösségen belül. Az eredmények alapján érzékelhetők, hogy az oktatási tevékenység alapfeltétele egy adott kisebbség fennmaradásának. A szervezethez meghatározza a magyar hagyományok és a kultúra valós értékét.

Az oktatás-nevelés területén, további kapcsolatok kiépítése szükséges, amely gazdagítja nem csak a diákok, hanem a pedagógusok tapasztalatait mindhárom területen. Az eredmények alapján láthatjuk a kisebbségben élők ragaszkodását az anyanyelvhez is.

5. Értekezés eredményei, következtetései

A mélyreható vizsgálat segítséget nyújtott az iskolai szervezeteknek új intézkedések meghozatalában, nevelési koncepciók kialakításában. A „diák-ifjúság” kutatás mélyrehatóan vizsgálta a 15-19 éves tanulók szocializációs környezetét, feltárva a serdülőkorúak gondolkodását,

felfogását, elképzelését, érzelmeit és szokásait. A kapott eredményeket a KSH Zala megyei Igazgatósága „A zalai diák ifjúság életmódbeli sajátosságai” címmel 2004-ben, hivatalos kiadványban megjelentette. A statisztikai adatok a megyei, és az országos kutatásokhoz is segítséget nyújtottak.

Az adatok közzététele után kutatási összefoglaló készült, melyben megállapítást nyert, hogy az iskolákban a felvilágosító előadások eredményesebbek lehetnének, ha szemléltető hatásokat alkalmaznának. Ennek eredményeként sor kerülhetett a kórházlátogatásokra, ahol az orvosok röntgenfelvételeken bemutatták a tanulóknak a dohányzás károsító hatásait. Annak érdekében, hogy az iskola egészségnevelő, -fejlesztő programja hatékonyan megvalósuljon a „diák-ifjúság” kutatási eredmények figyelembevételével, egészségnevelési csoportok közreműködésével tervezték meg a módszereket.

Az iskolák „dohányzásellenes program” kidolgozása a szülők bevonásával készült, ami kiegészült a diákok által tervezett, és kivitelezett kortárs oktatásokat alkalmazó módszerekkel. Az egészségfejlesztő TEAM szakemberei (az iskolaigazgató, pedagógus, iskolaorvosok, védőnő, iskolapszichológus, gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, testnevelő, drogügyi koordinátor) vettek részt az egészségnevelési program megtervezésében. A cél megvalósítása érdekében rövid, közép és hosszú távú programterv készült. Rövid távú, amely azonnali beavatkozást igényel, illetve egy éven

belül megoldandó feladatok közé tartozik. Ez volt a helyes táplálkozás javítása és a kábítószeresek visszaszorítása. A középtávú, a három-négy évre tervezett célkitűzésekben fő hangsúlyt kapott a mozgáskultúra, és deviáns magatartásformák csökkentése, míg a hosszú távú, a nyolctizenkét évre tervezettek, mindenképp felett az „egészségügyi problémák nélküli életet” célozták meg.

Az egészségnevelést és felvilágosítást minden középiskolában folyamatosan megtervezik. Az iskolák feladata a tanulók elképzeléseinek, gondolkodásának, viselkedésének formálása, alakítása.

A kutatás igazolta, hogy nem alakul ki a szülők és pedagógusok között olyan kapcsolati háló, ahol a folyamatos kommunikációban egymást megerősítve kifejlődne egy stabil, zárt, lokális normarendszer. Az iskola a szülőktől, míg a szülők az iskolától várják gyermekük nevelését.

A cselekvési terv egyértelművé tette, hogy a szülői értekezletekre meghívott előadók (orvosok, rendőrök) ne csak a dohányzás, alkohol és kábítószer fogyasztás káros hatásaira, hanem a szülői felelősségre is hívják fel a figyelmet.

Bebizonyosodott, hogy a diákok többsége vallásosnak tartja magát. Így kerülhetett sor arra, hogy a megyei intézkedési terv elkészítésében az egyházak képviselőit is bevonták, hogy az „ifjúságot segítő koordinációt” még eredményesebbé tegyék.

Az is bebizonyosodott, hogy a megyén belül, magasabb presztízzsel bíró iskolákban, az eredménymutatók alapján képzett faktorok nem

utalnak az iskola kifejezetten pozitív szerepére a továbbtanulás tekintetében. A tanulók magas óraszámban vesznek részt a különórákon, a leszakadók pedig az iskola elhagyására kényszerülnek. Az intézkedési terv további feladatai között szerepel, hogy gondoskodjanak és szélesítsék a diákok motivációs tevékenységét, javítva a közösségi életet. Az iskola jó hangulata és a pedagógus elhivatottsága visszatükröződik a tanulók elégedettségében.

A tudomány fejlődése magával hozta az ismeretek kibővülését. Szükség van a gyakorlati életre való felkészítésre, ezért sikeresebbek azok az iskolák, ahol a tudományterületeket szemléletesen tudják bemutatni, és érdekessé teszik az elméleti tudást a gyakorlat által.

Az oktatás során arra kellene törekednünk, hogy az iskolapadokban olyan pályaválasztási aspirációk érvényesüljenek, hogy a későbbiekben itthon tudják megtalálni számításaikat a munka világában. „E. Denison (1967) kimutatta, hogy az iskolai végzettség emelkedése lényegesen hozzájárult a fejlett országok gazdasági fejlődéséhez, nemzeti jövedelmének emelkedéséhez.” (Andorka, 2003, 387)

A középiskoláknak céltudatosabban kell bekapcsolódniuk a nevelésbe, hogy a fiatalok normarendszere pozitív irányba változzon.

A feltárt eredmények után hangsúlyt kapott az iskolák közötti tapasztalatcsere jelentősége, szükségessége. Széleskörűen elkezdődhetett a párbeszéd tanárok és diákok között, amely a határon túli iskolákkal is kiegészült. A közös tapasztalatcsere alapján tovább erősödött az iskolák kapcsolata a szlovén és horvát magyar iskolákkal.

A doktori értekezés témaköréhez kapcsolódó publikációk, tanulmányok

Rémesné Köpeczi Bócz Edit.: (2004) A zalai diák ifjúság életmódbeli sajátosságai, Központi Statisztikai Hivatal Zala Megyei Igazgatóság, 2060-7/98/2004, Zalaegerszeg

Rémesné Köpeczi Bócz Edit.: (2005) Devianciák a Zala megyei középiskolások körében, (In: Educatio, Felsőoktatási Kutatóintézet, tizenharmadik évfolyam negyedik szám) Budapest

Az értekezéshez felhasznált irodalom

Andorka Rudolf.: (2003) Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest

BAGAVOS. C. – FOTAKIS, C.: (2001) Demographic dimensions of labour force trends: national and regional diversities within the European Union. Genus, 2001/1. 83-107. p (A munkaerőpiaci trendek demográfiai vonatkozásai : nemzeti és regionális különbségek az Európai Unión belül In: Demográfia 45.évf. 1/2002)

Bagdy Emőke.: (1977) Családi szocializáció és személyiségzavarok, Tankönyv Kiadó, Budapest

Bábosik István – Mezei Gyula.: (1994) Neveléstan, Telosz Kiadó, Budapest

Bábosik István.: (2004) Neveléstudomány, Osiris Kiadó, Budapest

Báthory Zoltán.: (1992) Tanulók, iskolák-különbségek, Tankönyvkiadó, Budapest

Báthory Zoltán.: (2002) Változó értékek, változó feladatok – A PISA 2000 vizsgálat néhány oktatáspolitikai konzekvenciája (In:Új Pedagógiai Szemle, 9.sz. p.9.) OKI, Budapest

Báthory Zoltán - Falus Iván.: (szerk. 1997) Pedagógiai Lexikon I–III., Keraban Könyvkiadó, Budapest

Berner, Hans.:(2004) Az oktatás kompetenciái, AULA Kiadó, Budapest

Bourdieu, Pierre.: (2002) Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke, (In: Életvilágok találkozása, szerkesztette: Perjés István - Kovács Zoltán) Aula Kiadó, Budapest

Böckler, Stefan és társai.: (2004) Kisebbségek és határon átnyúló együttműködés az Alpok Adria térségében, Alpok-Adria Munkaközösség, Trento

Dr.Buda Béla.: (2003) Az iskolai nevelés – a lélek védelmében, (Az iskolai mentálhigiéné alapelvei) Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Bruner, Jerome.: (2004) Az oktatás kultúrája, Gondolat Kiadó, Budapest

Campbell, Ross.: (2002) Dühöngő ifjak, Harmat Kiadó, Budapest

Coleman, James S.: (2002) A társadalmi tőke az emberi tőke termelésében, (In: Életvilágok találkozása, szerkesztette: Perjés István-Kovács Zoltán) Aula Kiadó, Budapest

Daróczi Etelka.: (szerk. 2003) Kettős szorításban, KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Kutatási Jelentések 74. Budapest

Ferge Zsuzsa.: (1984) Az iskolarendszer és az iskolai tudás társadalmi meghatározottsága, Akadémiai Kiadó, Budapest

Forray R. Katalin.: (1998) Társadalmunk és középiskolája, Akadémiai Kiadó, Budapest

Forray R. Katalin – Híves Tamás.: (2004) A szakképzési rendszer szerkezeti és területi átalakulása (1990-2000). Felsőoktatási Kutatóintézet, Budapest

Forward, Susan.: (2000) Mérgező szülők, Háttér Kiadó, Budapest

Gazsó Ferenc.: (1988) Megújuló egyenlőtlenségek, Kossuth Könyvkiadó, Budapest

Giddens, Anthony.: (2003) Szociológia, Osiris Kiadó, Budapest

Hablicsek László.: (2007) Népeiségünk következő évtizedei -különös tekintettel a területi különbségekre, (In: Demográfia, 50. évfolyam 4.) KSH Népeiségtudományi Kutatóintézet, Budapest

Hadházy Jenő.: (2003) A tanulói személyiség megismerésének metodológiai kérdései, (In: A tanulói személyiség megismerése, szerkesztette: Schmercz István) Élmény 94. Bt. Nyíregyháza

Halász Gábor és Lannert Judit (szerk: 2003) Jelentés a magyar közoktatásról, Országos Közoktatási Intézet, Budapest

Horti Mária.: (2000) Fejlődés a párkapcsolatban és a családban, (In: Családorientált gyógyítás az alapellátásban, szerk: Dr. Koltai Mária) Pécsi Orvostudományi Egyetem Továbbképző Központ, Pécs

Illés Iván.: (2002) Közép- és Délkelet-Európa az ezredfordulón, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, p.295

Kelemen Gábor.: (2000) Alkoholizmus, szenvedélybetegség és erőszak a családban, (In:Családorientált gyógyítás az alapellátásban, szerkesztette: Dr. Koltai Mária) Pécsi Orvostudományi Egyetem Továbbképző Központ, Pécs

Koncz István - Nagy Andor József.: (2004) A média pedagógiai és pszichológiai problémái, In: Neveléstudomány, Osiris Kiadó, Budapest

Kovács Zoltán - Perjés István.: (2002) Az iskola külső és belső világának interdiszciplináris vizsgálata, (In: Életvilágok találkozása, szerk: Perjés István és tsa) Aula Kiadó, Budapest

Kovács Zoltán - Perjés István - Sass Judit.: (2005) Iskolák szervezeti kultúrája (In: Szervezeti láttelepek, A szervezetszociológia hazai kutatási irányai, szerkesztette: Faragó Klára - Kovács Zoltán) Akadémiai Kiadó, Budapest

Kozma Tamás.: (1985) Tudásgyár? Az iskola mint társadalmi szervezet, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Kozma Tamás.: (1999) Bevezetés a nevelésszociológiába, Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest

Köpeczi Bócz Edit.: (2004) Az Állami Egyházügyi Hivatal tevékenysége, Akadémiai Kiadó, Budapest

Kron, Friedrich W.: (2003) Pedagógia, Osiris Kiadó, Budapest

Meleg Csilla.: (szerk.2003) Iskola és társadalom, Szöveggyűjtemény Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Meleg Csilla.: (2006) Az iskola időarcai, Dialóg Campus Kiadó, Budapest

Mihály Ottó.: (1999) Az emberi minőség esélyei, OKKER Kiadó, Budapest

Perjés István.: (2003) Az iskola mítosza, AULA Kiadó, Budapest

Ranschburg Jenő.:(1993) Szeretet, erkölcs, autonómia, Integra-Projekt Kft, Budapest

Reinerman, Craig – Duskin, Ceres.: (1996) Dominant Ideology and Drugs in the Media, pp: 73-87, (In: Making Trouble Cultural Constructions of Crime, Deviance, and Control, Editors: Ferrell, Jeff and Websdale, Neil) New York, Aldine de Gruyter

Riemann,Fritz.: (1998) A szorongás alapformái, Háttér Kiadó, Budapest

Scott, Robert.: (1972) A proposed framework for analyzing deviance as a property of social order, pp.9-35 (In: Scott R – Douglas J.: Theoretical perspectives on deviance, New York, Basic Books

Statistical yearbook, Szlovénia.: (2005) Ljubljana

Statistical yearbook, Horvát.: (2005) Zagreb

Szekszárdi Júlia.: (2006) Az iskolák belső világa, (In: Jelentés a magyar közoktatásról 2006, szerkesztette: Halász Gábor, Lannert Judit) Országos Közoktatási Intézet, Budapest

Szűjártó Zsófia.: (2000) Étekezési- és evészavarok, (In:Családorientált gyógyítás az alapellátásban, szerk: Dr. Koltai Mária) Pécsi Orvostudományi Egyetem Továbbképző Központ, Pécs

Tóth Pál Péter – Turai Tünde.: (2004) A magyar lakosság külföldiekhez való viszonyáról szóló szakirodalom összefoglalása, (In: Kutatási Jelentések 76, Külföldiekkel vagy idegenekkel, szerk. Tóth Pál Péter) KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest

Vári Péter.: (szerk. 2003) Pisa–vizsgálat 2000 mintafeladatokkal, Műszaki Könyvkiadó Kft. Budapest

Veczkó József.: (2002) Gyermek- és ifjúságvédelem - Család- és gyermekérdekek, APC-Stúdió, Gyula

Zala megye statisztikai évkönyv.: (2003) Központi Statisztikai Hivatal Zala megyei Igazgatósága, Zalaegerszeg

Zala megye statisztikai évkönyv.: (2004) Központi Statisztikai Hivatal Zala megyei Igazgatósága, Zalaegerszeg

Zrinszky László.: (2000) Iskolaelméletek és iskolai élet, OKKER Kiadó, Budapest

THESES OF DOCTORAL DISSERTATION (PH.D.)

SOCIALIZATIONAL CONTEXT OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN INTERNATIONAL COMPARISON

Dr. Mrs Jenő Rémes
Edit Köpeczi Bócz

Supervisor:

Prof. Dr. Csilla Meleg

1. Introduction

As an effect of social changes, in the pedagogical and educational processes, changes in the living conditions of “the student-youth” and their habits have come into the centre of interest. Our accession to the European Union has caused significant changes, which alter the situation of our education and that of our youngsters. We have little information on how well-prepared we are for the changes; this is why the significance of scientific researches connected to youth topics has increased.

We can understand youngsters’ behaviour, everyday life and thinking if we get to know their motivation, abilities, surroundings and notions. We listen to their wishes, on the basis of which we are able to give them proper guidance, help and good advice, aiding them to adapt to their socializational environment. Through technical achievements youngsters’ way of thinking has considerably changed and is continuously changing, because their behaviour and thought are largely determined by environmental influences.

For the society it cannot be an unimportant question what educational considerations can be influenced to form the generation of the future so that our existing culture and values can remain. Their socialization, knowledge and way of life will be a quality determinant of the future society.

We can prepare for the challenges of the twenty-first century properly and realize new teaching and educational reforms if we

thoroughly get to know the socializational context of students by smaller area units (counties, regions, cross-border areas), so that our developments will happen in agreement with values of the European Union. (Bábosik 2004)

2. Antecedents of the Research, Objectives

One of the main objectives of the research was to get to know educational environments and also to reveal the effectiveness and deficiency of the education, in some cases the harmful effect of socializational environments through the activities of schools.

Due to the increase in the number of violent crimes committed at a young age, the effect-investigation of youngsters' education is important. The results of the research titled "The Imprisoned 2000" have drawn attention to the process of the formations of youngsters' deviant behaviour, which made it necessary to examine the socializational environment of adolescents thoroughly.

Students are overburdened; it is often accompanied by anxiety and depression, which affects their personality and their environment. They try to ease the accumulated tension mainly in the company of friends where they can drink heavily or in some cases take drugs.

The aim of the research was to reveal how socializational stages influence (in negative or positive measure) the formation of habits harmful for health, as in the formation of students' health promotion and way of life their immediate socializational context has the biggest

role. At adolescence habits endangering health (smoking, excessive use of alcohol, drugs) may develop, which may cause deviant behaviours later. This is why it was among the main objectives to examine the family thoroughly to get to know what cultural capital families, whose children smoke, drink alcohol and take drugs, have.

A further objective was to expand the “student-youth” research to cross-border regions, which examined the way of life and socializational environment of the students attending Hungarian secondary schools in Slovenia and Croatia neighbouring Zala County.

In secondary schools it is essential to get to know and follow the students’ way of life and opinions with continuous attention to elaborate new methods of education policy, and also for the good professional supervision and the successful reform of the education system. Educational conceptions can be planned and worked out only with full knowledge of that.

Pedagogy of the twenty-first century has come closer to the formulation of Ivan Illich (1971), according to whom “the present system with a compulsory curriculum and exams has to be followed by learning based on own motivation.” (Andorka 2003)

3. Novelty of the Dissertation, Volume of the Sample

National researches on the youth, secondary school students, adolescents have been and are done, but proper representativity is difficult to ensure. The empirical research was carried out in Zala

County in 2003 on a 10% representative sample. Volume of the formed sample provides the representation of students taking part in different courses.

Many try to look into the everyday life of the youth, make different statements, but researches carried out till now do not investigate students' living conditions with their different socializational stages, habits and opinions overallly. Through the thorough research done we can better get to know the deficiencies, which should be improved.

In the conceptual definitions considerations of social statistics were applied, so the data can be compared with the data of the Central Statistical Office and the international data.

4. Theme of the Dissertation and its Structure

The dissertation presents the new results of the researches, which were carried out in the secondary schools of Zala County, as well as in Slovenia and Croatia among students in the 9th-12th years (15-19-year-old students).

The dissertation is divided into nine chapters. After the overview of the research in the second chapter the theoretical definitions point out the importance of teaching and education and their continuous change. As an effect of globalization, within the European Union we have to face new challenges, through which the formation of moral samples needs to be helped in the educational institutions.

Based on the theoretical frame the chapter further analyses the tight connections of teaching, education and educational institutions. On the basis of the research results it draws attention to differences between theory and practice. A detailed analysis was made on the objectives of the pedagogical programmes in the observed schools and their realization, and it also shows the weak points, which should be improved. It deals with methods aimed at the formation of the healthier way of life, because more effective measures would be necessary for the health promotion of the youth. Research results also point out that students move little and they do not have a proper diet. Their eating habits, tastes are formed by McDonald's restaurants. (Szijártó 2000)

The chapter outlines the students' cultural habits in detail, in the social competence the group specific values, as well as the norm system of youngsters in the world of culture.

Most of them read books only under pressure; they watch TV programmes or video films indiscriminately instead. "Media pollution means the real danger in case of children and youngsters." (Koncz and his partner 2004) The third chapter focuses on the measuring result of the students' satisfaction, which is formed by emotions and style of thinking. To be well-balanced and successful in their studies it is important that they should feel good at school, respect and like their teachers and schoolmates. They have to learn how they can give their sincere opinions and how they have to take

responsibility for their decisions.

During the education both the pedagogue and the student set themselves aims, for the successful realization of which the harmonic common dialogue and cooperative relationship are essential. The family and the school primarily influence the formation of individual factors; this is why the pedagogues' work could be made more effective if they formed tighter relationships with the parents. Thus, the students' opinion and satisfaction with their teachers and the school environment could change into a positive direction.

The students' positive and negative feedbacks on their socializational context can help to work out educational conceptions.

The fourth chapter deals with the students' family background in detail and points out the loosening of family ties. It discusses to what extent socializational factors affect the adolescents' personality and emotional development.

From the point of view of the social adaptation of the generation growing up, the role of the family is essential, which has the biggest influence in children's life. Unfortunately in most families due to lack of time there are no intimate conversations between parents and children, which are very important at this age. (Kelemen 2000) This is why it may happen that with adolescents "in the arrangement of the diffuse self-image, peers become more important than parents and peer groups than family" (Horti 2000 42) which is proved by this present research.

In the past decades family types have been transformed and changed considerably, which has an effect on the structure of the whole society, as the family has an effect and affects the society through its social functions. (Kozma 1999) Majority of the adolescents find it essential to have strong family ties, this is why they find marriage more important than cohabitation. The research revealed the living conditions of families thoroughly, on the basis of which we can get to know the extent of the formation of family relationships in Zala County. Do the children discuss their troubles and problems with their parents sincerely? The chapter deals with the way of life, mood and living standard of the families, the parents' occupations and qualifications in detail. Most parents think that the stage of education is the school, so while they do their whole-day work, the school should provide their children's teaching and education. They try to replace with money what they cannot give to their children due to lack of time. Love, care and help are essential both for their development and continuing their studies. It happens that at home parents do not recognize that their secondary school child arrives home from a "party" at dawn; so many parents face the fact that their child has drunk alcohol or become a drug addict late.

The fifth chapter shows how burdened students are, their timetable on weekdays on the basis of the most important activities.

The sixth chapter discusses deviant behavioural forms and their formation. After theoretical approaches it analyses habits harmful for

health formed among students in detail.

The smoking parent pays no regard to his or her child. Youngsters who get addicted to cigarettes in these families can become very heavy smokers.

Where parents smoke, boys regard the father and girls regard the mother as a model. Where both parents smoke it can be noticed that their child can become a very heavy smoker. Results point out to the extensive smoking habits of secondary school girls, "mothers of the future", they show the students' drug and alcohol use and those socio-cultural factors, which affect the formation of deviant behavioural forms. It demonstrates the boys' and girls' smoking habits, alcohol and drug use by age groups. If in families socializational factors do not work well, deviant behavioural forms might form more often. (Bagdy 1977)

The research covered the examination of the religious beliefs of families, their church affiliation, which is shown by the seventh chapter. It reveals differences in the outlook upon life and norm system of religious and irreligious students. Multidimensional examination of religiosity gives an answer to what outlooks upon life and behavioural norms accompany those students who profess to be religious. The eighth chapter deals with the sameness and distinctness of the socializational context and habits of Hungarian students living in minority in the regions neighbouring the county. The research was carried out in three areas, in Zala County and the neighbouring

Slovenia and Croatia, so it presents the results in regional comparison as well. Lendva and Eszék cover local societies of different structure. The comparison of data shows the differences of socializational environments.

Most former Eastern and Central European countries form a community with the European Union. During the integration processes the aim is the support the extent of which is suitable for its cultural and linguistic variegation. (Kron 2003) As a consequence of that, increase in the population, language use and education of the Hungarians over the border is undergoing a change.

Hungarian students living in minority have partly assimilated within the given community. On the basis of the results it can be felt that the educational activity is the primary condition of the survival of a given minority. Organization determines the real value of Hungarian traditions and culture.

In the field of teaching-education, it is necessary to build further relationships, which enrich not only the students' but also the pedagogues' experience in all three regions. On the basis of the results we can also see the devotion of the people living in minority to the mother nation.

5. Results and Conclusions of the Dissertation

The thorough examination helped school organizations to take measures and form new educational con ceptions. The student-youth

research thoroughly examined the socializational environment of the 15-19-year-old students, revealing the adolescents' way of thinking, opinion, conception, emotions and habits. The results were published in an official publication titled "Lifestyle Features of the Student-Youth in Zala County" by the Zala County Directorate of the Central Statistical Office in 2004. The statistical data were used not only in the county but also in the national researches.

After publishing the data a research summary was made, in which it was stated that in schools informative lectures could be more effective if illustrative effects were applied. As a result of that, hospital visits could take place, where doctors demonstrated the harmful habits of smoking to the students in X-ray pictures. Methods were planned by taking the research results into consideration and with the cooperation of health education groups so that the health education and development programme of the school can be realized effectively. Elaboration of the "anti-smoking programme" of schools was made by involving parents, which was supplemented by methods planned and implemented by the students, applying peer teachings. Experts of the health development TEAM (the headmaster, the pedagogue, school doctors, the health visitor, school psychologist, people responsible for child and youth protection, PE teachers, drug policy coordinators) took part in planning the health education programme. To achieve the aim, a short, a medium and a long-term programme were made. A short-term programme, which requires immediate

intervention and includes tasks, which need to be solved within one year. That contained improving proper diet and keeping back drugs. In the medium-term objectives planned for three-four years the main emphasis was put on body culture and the decrease of deviant behavioural forms, while in the long-term ones planned for eight-twelve years aimed at “life without health problems” above all.

Health education and information-giving are continuously planned in every secondary school. The task of schools is to form the students' conceptions, way of thinking and behaviour.

The research verified that a relationship network, where in the continuous communication, strengthening each other, a stable, closed, local norm system would develop, is not formed between parents and pedagogues. The school expects the parents while the parents expect the school to educate their children.

The action plan made it clear for schools that guests (doctors, policemen) invited in the frame of parent meetings should hold lectures on the harmful effects of smoking, alcohol and drug use and the parental responsibility.

It was proved that most students regard themselves religious. This is how it could happen that in the preparation of the action plan the representatives of churches were involved too so that “coordination helping the youth” could be made more effective.

It was also proved that within the county, in schools with higher prestige, factors made on the basis of result indexes do not indicate the

definitely positive role of the school in terms of continuing studies. Students take part in private classes in a high number of lessons, and those who drop behind are forced to leave the school. Further tasks of the action plan include caring about and widening students' motivational activity, thus improving community life. The good atmosphere of the school and the vocation of the pedagogue are reflected in the students' satisfaction.

Development of the science has brought along the extension of knowledge. There is a need for the preparation for practical life; this is why the schools where fields of science can be clearly shown and theoretical knowledge is made more interesting with practice are more successful.

During teaching we should strive to give way to such career choice aspirations that later youngsters can find their account in the world of labour here at home. "E. Denison (1967) demonstrated that the increase of school qualifications substantially contributed to the economic development of developed countries, growth of their national income." (Andorka 2003, 387)

Secondary schools have to join education with more resolution so that students' norm system will change into a positive direction.

After the revealed results, the significance and the necessity of experience exchange between schools got emphasis. The dialogue between teachers and students can start widely, which has been supplemented by schools over the border too. Based on the common

experience exchange the relation of schools with Hungarian schools in Slovenia and Croatia has continued to strengthen.

Publications and Studies Connected to the Subject of the Doctoral Dissertation

Mrs Rémes Köpeczi Bócz, Edit.: (2004) Lifestyle Features of the Student Youth in Zala County, Central Statistical Office Zala County Directorate, 2060-7/98/2004, Zalaegerszeg

Mrs Rémes Köpeczi Bócz, Edit.: (2005) Deviancies among Secondary School Students in Zala County, (In: Educatio, Institute for Higher Education Research, Volume 13., Issue 4.) Budapest

Bibliography Used for the Dissertation

Andorka, Rudolf.: (2003) Introduction into Sociology, Osiris Publishing House, Budapest

BAGAVOS. C. – FOTAKIS, C.: (2001) Demographic Dimensions of Labour Force Trends: National and Regional Diversities within the European Union. Genus, 2001/1. p. 83-107. (In: Demography, Volume 45. 1/2002)

Bagdy, Emőke.: (1977) Family Socialization and Personality Disorders, Textbook Publishing House, Budapest

Bábosik, István – Mezei, Gyula.: (1994) Pedagogy, Telosz Publishing House, Budapest

Bábosik, István.: (2004) Educational Theory, Osiris Publishing House, Budapest

Báthory, Zoltán.: (1992) Students, Schools-Differences, Textbook Publishing House, Budapest

Báthory, Zoltán.: (2002) Changing Values, Changing Tasks – Some Educational Policy Consequences of the PISA 2000 Survey, (In: New Pedagogical Review, Issue 9., p.9-21) OKI, Budapest

Báthory, Zoltán – Falus, Iván.: (ed. 1997) Pedagogical Lexicon I–III., Keraban Publishing House, Budapest

Berner, Hans.: (2004) Competences of Education, AULA Publishing House, Budapest

Bourdieu, Pierre.: (2002) Economic Capital, Cultural Capital, Social Capital, (In: Meeting of Life-Worlds, edited by Perjés, István - Kovács, Zoltán) Aula Publishing House, Budapest

Böckler, Stefan and his partners.: (2004) Minorities and Cross-Border Cooperation in the Alps-Adriatic Region, Alps-Adriatic Team, Trento

Dr. Buda, Béla.: (2003) School Education – in the Protection of Soul, (Basic Principles of Mental Hygiene at School) National Textbook Publishing House, Budapest

Bruner, Jerome.: (2004) Culture of Education, Gondolat Publishing House, Budapest

Campbell, Ross.: (2002) Raging Youngsters, Harmat Publishing House, Budapest

Coleman, James S.: (2002) Social Capital in the Production of Human Capital, (In: Meeting of Life-Worlds, edited by Perjés, István – Kovács, Zoltán) Aula Publishing House, Budapest

Daróczi, Etelka.: (ed.2003) Double Pressure, Central Statistical

Office Demographic Research Institute, Research Reports No.74.
Budapest

Ferge, Zsuzsa.: (1984) Social Definiteness of the School System and School Knowledge, Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest

Forray, R. Katalin.: (1998) Our Society and its Secondary School, Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest

Forray, R. Katalin – Híves, Tamás.: (2004) Structural and Regional Transformation of the Vocational Training System (1990-2000). Institute for Higher Education, Budapest

Forward, Susan.: (2000) Poisonous Parents, Háttér Publishing House, Budapest

Gazsó, Ferenc.: (1988) Renewing Inequalities, Kossuth Publishing House, Budapest

Giddens, Anthony.: (2003) Sociology, Osiris Publishing House, Budapest

Hablicsek, László.: (2007) The Following Decades of Our Population – with Special Attention to Regional Differences, (In: Demography, Volume 50. Issue 4.) Central Statistical Office Demographic Research Institute, Budapest

Hadházy, Jenő.: (2003) Methodological Questions of Learning about Student Personality, (In: Learning about Student Personality, edited by Schmercz, István) Élmény 94. Limited Partnership, Nyíregyháza

Halász, Gábor and Lannert, Judit.: (ed. 2003) Report on the Hungarian Public Education, National Institute of Public Education, Budapest

Horti, Mária.: (2000) Development in the Partnership and the Family (In: Family-Oriented Cure in the Basic Health Care, edited by Dr. Koltai, Mária) Pécs University of Medicine Training Institute, Pécs

Illés, Iván.: (2002) Central and South-Eastern Europe at the Turn of the Millenium, Dialóg Campus Publishing House, Budapest-Pécs, p.295

Kelemen, Gábor.: (2000) Alcoholism, Addiction and Violence in the Family, (In: Family-Oriented Cure in the Basic Health Care, edited by Dr. Koltai, Mária) Pécs University of Medicine Training Institute, Pécs

Koncz, István - Nagy Andor, József.: (2004) Pedagogical and Psychological Problems of the Media, (In: Theory of Education, ed. Bábosik, István) Osiris Publishing House, Budapest

Kovács, Zoltán – Perjés, István.: (2002) Interdisciplinarian examination of the external and internal world of the school, (In: Meeting of Life-Worlds, edited by Perjés, István and his partner) Aula Publishing House, Budapest

Kovács, Zoltán – Perjés, István – Sass, Judit.: (2005) Organizational Culture of Schools, (In: Organizational Medical Reports, National Research Directions of Organization Psychology, edited by Faragó, Klára – Kovács, Zoltán) Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest

Kozma, Tamás: (1985) Knowledge Factory? The School as a Social Organization, Publishing House of Law and Economics, Budapest

Kozma, Tamás.: (1999) Introduction into Education Sociology, National Textbook Publishing House, Budapest

Köpeczi Bócz, Edit.: (2004) Activity of the State Office for Church Affairs, Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest

Kron, Friedrich W.: (2003) Pedagogy, Osiris Publishing House, Budapest

Meleg, Csilla.: (ed.2003) School and Society, Reader, Dialóg Campus Publishing House, Budapest-Pécs

Meleg, Csilla.: (2006) Time Faces of the School, Dialóg Campus Publishing House, Budapest

Mihály, Ottó.: (1999) Chances of Human Quality, OKKER Publishing House, Budapest

Perjés, István.: (2003) Myth of School, AULA Publishing House, Budapest

Ranschburg, Jenő.: (1993) Love, Morals, Autonomy, Integra-Projekt Ltd, Budapest

Reinarman, Craig - Duskin, Ceres.: (1996) Dominant Ideology and Drugs in the Media, pp: 73-87, (In: Making Trouble Cultural Constructions of Crime, Deviance, and Control, Editors: Ferrell, Jeff and Websdale, Neil) New York, Aldine de Gruyter

Riemann, Fritz.: (1998) Basicforms of anxiety, Háttér Publishing House, Budapest

Scott, Robert.: (1972) A Proposed Framework for Analyzing Deviance as a Property of Social Order, pp.9-35 (In: Scott R – Douglas J.: Theoretical Perspectives on Deviance) New York, Basic Books

Statistical Yearbook, Slovenia.: (2005) Ljubljana

Statistical Yearbook, Croatia.: (2005) Zagreb

Szekszárdi, Júlia.: (2006) The Inner World of Schools, (In: Report on the Hungarian Public Education, edited by Halász, Gábor, Lannert, Judit) National Institute of Public Education, Budapest

Szűjártó, Zsófia.: (2000) Diet and Eating Disorders , (In: Family-Oriented Cure in the Basic Health Care, edited by Dr. Koltai, Mária) Pécs University of Medicine Training Centre, Pécs

Tóth, Pál Péter – Turai, Tünde.: (2004) Summary of Literature on the relation of the Hungarian Population to Foreigners, (In: Research Reports No. 76, With Foreigners or Strangers, edited by Tóth, Pál Péter) Central Statistical Office Demographic Research Institute, Budapest

Vári, Péter.: (ed. 2003) PISA 2000 Survey with Sample Tasks, Technical Publishing House Ltd. Budapest

Veczkó, József.: (2002) Child and Youth Protection – Family and Child Interests , APC-Studio, Gyula

Zala County Statistical Yearbook.: (2003) Central Statistical Office Zala County Directorate, Zalaegerszeg

Zala County Statistical Yearbook.: (2004) Central Statistical Office Zala County Directorate, Zalaegerszeg

Zrinszky, László.: (2000) School theories and school life, Okker Publishing House, Budapest